

ARTUR HAMRYSZCZAK* – LUBLIN

KSIĄDZ WITOLD KONSTANTY KUJAWSKI (1938-2021)

Źródło: Archiwum Diecezjalne we Włocławku

Witold Konstanty Kujawski urodził się w dniu 26 czerwca 1938 roku w Kłodawie jako syn Konstantego i Antoniny Brzezińskiej. Rodzice prowadzili gospodarstwo rolne, ale ojciec wykonywał również zawód geodety. W latach 1945-1952 uczęszczał do szkoły podstawowej w Mieczysławowie, a edukację kontynuował w szkole średniej w Izbicy Kujawskiej (1952-1956). Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości wstąpił w 1956 roku do Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Świecenia kapłańskie przyjął z rąk bp. Antoniego Pawłowskiego w dniu 18 czerwca 1963 roku w kościele farnym w Kole. Pierwszą placówką duszpasterską neoprezbitera

* Artur Hamryszczak – dr historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: artur.hamryszczak@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-2578-9971>

była parafia w Kościelcu Kaliskim, a następną parafia w Klonowie. Oprócz pracy duszpasterskiej, na życzenie władz diecezji ks. W. Kujawski realizował istotne zadania dokumentacyjne. W 1964 roku był współwykonawcą kopii fotograficznych wszystkich akt procesu beatyfikacyjnego bp. Michała Kozala, przygotowanych do przekazania Stolicy Apostolskiej. Kolejnym etapem w jego pracy historyczno-archiwalnej były podjęte w 1968 roku studia z historii Kościoła w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Czas studiów akademickich łączył ks. W. Kujawski z pracą duszpasterską w kolejnych parafiach jako wikariusz. W dniu 24 stycznia 1972 roku uzyskał na Wydziale Teologicznym ATK tytuł magistra w zakresie historii Kościoła na podstawie egzaminu i pracy *Sieć parafialna diecezji włocławskiej od czasów najdawniejszych do końca XV wieku*. Podjęte w tym samym roku studia doktoranckie pod kierunkiem prof. Hieronima Wyczawskiego OFM musiał przerwać już w 1973 roku, gdyż został skierowany przez władze diecezji do pracy duszpasterskiej w parafii Miłosierdzia Bożego w Kaliszu, gdzie budowano kościół. Dopiero po uzyskaniu w 1974 roku urlopu naukowego ks. W. Kujawski powrócił do pracy naukowej, jednak musiał ją dzielić z obowiązkiem kapelana w nowicjacie Sióstr Wspólnej Pracy od Niepokalanej Maryi we Włocławku. Stopień naukowy doktora teologii w zakresie historii Kościoła uzyskał w dniu 7 listopada 1977 roku na podstawie egzaminów i dysertacji *Krzysztof z Kurozwęk jako wielki kanclerz koronny i biskup włocławski*.

Po uzyskaniu doktoratu ks. W. Kujawski kontynuował pracę jako wikariusz w parafii pw. św. Stanisława we Włocławku. Na skutek interwencji ks. prof. Stanisława Librowskiego od 1 czerwca 1978 roku został zwolniony z wikariatu i zatrudniony w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, gdzie jako dyrektor pracował do 2013 roku.

Na mocy decyzji władz diecezjalnych od 16 czerwca 1979 roku ks. W. Kujawski łączył pracę w archiwum z funkcją proboszcza w parafii pw. św. Bartłomieja w Smólniku, skąd codziennie dojeżdżał do Włocławka. Jako rządcą parafii wybudował kościół filialny w Dębie Polskim w latach 1983-1984. Był również ojcem duchownym dekanatu włocławskiego II w latach 1995-2001 oraz wizytatorem religii. Z probostwa ks. W. Kujawski zrezygnował w 2001 roku, po zatrudnieniu na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. Jednak nadal czuł się mocno związany z parafią Smólnik i jej mieszkańcami, co zaowocowało m.in. opracowaniem przez niego monografii *Parafia Wistka Szlachecka-Smólnik: zarys dziejów* (Włocławek 2010). Jego zaangażowanie duszpastersko-społeczne jako proboszcza parafii w Smólniku zostało docenione przez władze samorządowe, które w 2017 roku przyznały mu tytuł „Zasłużony dla gminy Włocławek”. Również mieszkańcy parafii darzyli swojego dawnego duszpasterza dużym szacunkiem, czego świadectwem było m.in. tłumne ich uczestnictwo w Mszy św. pogrzebowej, choć uroczystości odbyły się w mroźny, styczniowy dzień w czasie pandemii koronawirusa.

Ksiądz W. Kujawski był godnym następcą ks. S. Librowskiego na stanowisku dyrektora Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. Nie zawiódł oczekiwań dotychczasowego rządcy archiwum, ponieważ udało mu się zrealizować dwa najważniejsze projekty poprzednika: wyremontował pomieszczenia archiwum, które znajduje się w prawej bocznej nawie katedry włocławskiej, i zorganizował

profesjonalną pracownię dla kwerendzistów z biblioteką podręczną i czytnikami mikrofilmów oraz gabinet dla pracowników archiwum. Dodatkowo urządził zaplecze sanitarne z bieżącą wodą. Jego troska o archiwum nie ograniczyła się tylko do zapewnienia dobrych warunków do przechowywania i udostępniania historycznej dokumentacji diecezji włocławskiej. Zgodnie z postulatami ks. S. Librowskiego o koncentracji akt z parafii w archiwum diecezjalnym ks. W. Kujawski, wykorzystując swój prywatny samochód, zwiózł archiwalia przechowywane w parafiach, aby uchronić je przed zniszczeniem i udostępnić do badań naukowych. Opracował również przewodnik po zasobie archiwum diecezjalnego (*Archiwum Diecezjalne we Włocławku: przewodnik po zespołach*), który wydał na łamach tomu 6 (2003) „Studiów Włocławskich”.

W latach 90. XX wieku ks. W. Kujawski udostępnił Ośrodkowi Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL staropolskie akta wizytacyjne diecezji włocławskiej do zmikrofilmowania, dzięki czemu stały się one łatwo dostępne do badań naukowych. Kopie mikrofilmowe są udostępniane zarówno w czytelni Ośrodka ABMK w Lublinie, jak i w czytelni Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. Ksiądz W. Kujawski kontynuował również prace dokumentacyjno-źródłoznawcze, które zainicjował ks. S. Librowski, wydając repertoria wizytacji biskupich. Na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” opublikował repertoria wizytacji kanonicznych z XVI-XVIII wieku: *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, ABMK 68 (1997) – 74 (2000); *Repertorium ksiąg wizytacji kanonicznych biskupów kujawsko-pomorskich przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pielplinie*, ABMK 84 (2005) – 91 (2009); *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie*, ABMK 77 (2002) – 78 (2002). Ukończył również inwentarz zapoczątkowany przez ks. S. Librowskiego, a przerwany z powodu jego śmierci (*Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. Dział 2, Dokumenty w kopiariuszach oraz innych księgach. T. 12, Akta nominacji i instalacji prałatów i kanoników kapituły katedralnej we Włocławku / Stanisław Librowski, uzupełnił Witold Kujawski cz. II, nr XXXVIII-LXXIII*, Włocławek 2015).

Ksiądz W. Kujawski chętnie dzielił się swoim doświadczeniem i wiedzą archiwalną podczas konferencji naukowych organizowanych przez Ośrodek ABMK. W 2000 roku na sesji pt. *Problemy archiwów parafialnych i klasztornych* wygłosił referat *Zabezpieczenie archiwów parafialnych na przykładzie diecezji włocławskiej*. Podczas konferencji w 2007 roku *Organizacja i praca w archiwach kościelnych* przedstawił tekst *Rola archiwisty w gromadzeniu dokumentacji*. A w 2012 roku na konferencji *Księgi wizytacyjne w archiwalnych zasobach kościelnych. Dawniej i dziś* zaprezentował referat *Księgi wizytacji kanonicznych przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*.

Wyrazem uznania przez środowisko archiwistów eklezyjalnych dla działalności ks. W. Kujawskiego był jego wybór w 2004 roku na wiceprzewodniczącego Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych (kadencja 2004-2008) podczas zjazdu założycielskiego Stowarzyszenia.

Innym polem aktywności ks. W. Kujawskiego była praca naukowo-dydaktyczna. Od 6 września 1980 roku w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku prowadził nie tylko wykłady z historii Kościoła, ale również seminarium magisterskie. W dniu 14 grudnia 1999 roku uzyskał na podstawie pracy *Kościelne dzieje Sieradza* stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii Kościoła. Od 1 października 2000 roku objął Katedrę Nauk Pomocniczych Historii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jednak w następnym roku, na prośbę biskupa ordynariusza włocławskiego Bronisława Dembowskiego, przeniósł się do pracy na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Objął wówczas stanowisko profesora uczelnianego i kierownictwo Katedry Historii Kościoła Starożytnego. Dodatkowo podjął również na kilka lat wykłady w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku.

Zainteresowania badawcze ks. W. Kujawskiego koncentrowały się wokół przeszłości diecezji włocławskiej. Oprócz wspomnianych już książek, będących efektem pracy naukowej przy uzyskiwaniu stopni naukowych – doktora (*Krzysztof z Kurozwęk jako wielki kanclerz koronny i biskup włocławski*, Warszawa 1987) i doktora habilitowanego (*Kościelne dzieje Sieradza*, Włocławek 1998), opublikował liczne artykuły naukowe i popularnonaukowe, biogramy i hasła encyklopedyczne z dziejów Kościoła włocławskiego. Na uwagę zasługują publikacje książkowe poświęcone historii diecezji włocławskiej, które powstały na podstawie źródeł archiwalnych: *Diecezja kujawsko-kaliska: opracowanie historyczno-źródłoznawcze* (Włocławek 2011); *Parafie diecezji włocławskiej. Archidiakonaty: kruszwicki i włocławski* (Włocławek 2014); *Parafie diecezji pomorskiej: archidiakoniat pomorski* (Włocławek 2015); *Parafie diecezji włocławskiej: okres kujawsko-kaliski 1818-1925* (Włocławek 2018).

Ksiądz W. Kujawski należał do diecezjalnej komisji historycznej w procesie beatyfikacyjnym 108 męczenników II wojny światowej oraz bp. Wojciecha Owczarka. W latach 1989-2016 był członkiem Włocławskiego Towarzystwa Naukowego oraz Rady Naukowej *Włocławskiego słownika biograficznego*. Przynależał również do Teologicznego Towarzystwa Naukowego WSD we Włocławku.

Za swoje liczne zasługi na polu pracy duszpasterskiej i naukowej dla Kościoła włocławskiego ks. W. Kujawski został mianowany 3 kwietnia 1990 roku kapelanem Jego Świątobliwości, a 31 sierpnia 2002 roku kanonikiem gremialnym Kapituły Katedralnej we Włocławku.

Ksiądz W. Kujawski zmarł 30 grudnia 2021 roku. Uroczystości pogrzebowe, którym przewodniczył biskup senior włocławski Stanisław Gębicki, odbyły się w dniu 5 stycznia 2022 roku w Smolniku, gdzie na miejscowym cmentarzu parafialnym złożono ciało zmarłego.

Słowa kluczowe: ks. Witold Kujawski; Archiwum Diecezjalne we Włocławku; diecezja włocławska; repertoria wizytacji; Smólnik